Länsstyrelsen Stockholm

Datum
2021-09-30

Beteckning
101-39938-2021

Susanna Forssblad

Justitiedepartementet
ju.registrator@regeringskansliet.se

Yttrande över En ny lag om ordningsvakter m.m.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit del av betänkandet *En ny lag om ordningsvakter m.m.* (SOU 2021:38). Länsstyrelsen önskar lämna följande synpunkter. Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag, dock med vissa kommentarer samt förslag till ändring i 5 och 15 §§ lag om ordningsvakter och 29 § polislagen.

1.8 Förslag till förordning om ordningsvakter

I 20 § i utredningens förslag till ny förordning om ordningsvakter så framgår att Polismyndigheten får föreskriva en kortare utbildningstid för den som genomgått väktar- eller skyddsvaktsutbildning. Länsstyrelsen observerar att det inte föreskrivs någon motsvarande möjlighet för före detta poliser att genomgå en kortare utbildning (eller beviljas undantag från kravet på utbildning). Länsstyrelsen anser att polisutbildningen och vissa arbetsuppgifter inom Polismyndigheten ligger närmare ordningsvakters uppdrag än vad till exempel väktargrundutbildning gör.

4.6.4 Undantag från krav på tillstånd

Länsstyrelsen ser positivt på utredningens förslag om ett undantag för serveringsställen som har meddelats serveringstillstånd med villkor om användning av ordningsvakter (nedan vaktvillkor), men Länsstyrelsen anser att undantaget behöver vara mer omfattande.

Endast den som är anställd av serveringstillståndshavaren eller inhyrd av bemanningsföretag får anlitas för uppgifter som är av betydelse för ordning och nykterhet, med undantag för förordnade ordningsvakter.[1] Denna regel infördes i alkohollagen delvis på grund av att det förekom att så kallade entrévärdar ibland ersatte eller arbetade jämte ordningsvakter på serveringsställen. I förarbetena till alkohollagen angavs bland annat följande.[2]

”[Entrévärdar] har ingen auktorisation och inga befogenheter att utöva våld. Deras uppgift är vanligtvis att ta emot gäster, avgöra vilka som ska släppas in och vid behov ordna kö för insläpp. Systemet med entrévärdar har uppmärksammats under en längre tid. Vid kontroller som polisen gjort har det t.ex. visat sig att ett antal entrévärdar i Stockholm förekommer i polisens register, vissa t.o.m. dömda för mycket grova våldsbrott. Vidare sägs att det också har förekommit uppgifter om oseriösa företag som mer eller mindre tvingar sig till att bli anlitade för att tillhandahålla entrévärdstjänster.

[1] 8 kap. 18 § tredje stycket alkohollagen
[2] Prop. 2009/10:125 En ny alkohollag s. 108

Då entrévärdarna i högsta grad har inflytande över nykterhet och ordning genom att avgöra vilka personer som ska släppas in för servering, samt då de till skillnad från ordningsvakter med polisförordnande saknar varje form av godkännande, anser regeringen att även dessa bör omfattas av kravet att vara anställda av tillståndshavaren eller inhyrda av bemanningsföretag. Då det även kan tänkas att annan personal än entrévärdar har uppgifter som är av betydelse för ordning och säkerhet bör lagtexten ges en mer generell utformning så att all personal med uppgifter av betydelse för ordning och nykterhet omfattas, med undantag av ordningsvakter med förordnande av polis."

Enligt nuvarande ordning behöver inte serveringstillståndshavare ansöka om tillstånd för att använda ordningsvakter, oavsett om de har beviljats serveringstillstånd med vaktvillkor eller inte. Länsstyrelsen i Stockholms län, som är tillsynsmyndighet över 26 kommuners arbete med serveringstillstånd och drygt 70 auktoriserade bevakningsföretag med auktorisation för bevakning som utförs av ordningsvakt, upplever inte att det förekommer att serveringstillståndshavare anlitar ordningsvakter i för stor omfattning.

Enligt förslaget i utredningen kommer serveringstillståndshavare som inte har något vaktvillkor (eller upplever ett större behov av ordningsvakter för att säkerställa ordning och nykterhet än vad kommunen villkorat) behöva ansöka om tillstånd för att få anlita ordningsvakter. Utredningens förslag riskerar att medföra att fler serveringsställen använder sig av till exempel entrévärdar istället för ordningsvakter. Ett krav på tillstånd kommer dessutom innebära en större administrativ börda för serveringstillståndshavarna och för Polismyndigheten. Serveringstillståndshavare bör mot bakgrund av ovanstående därför helt undantas från kravet på tillstånd för ordningsvakter och 5 § ges förslagsvis följande lydelse:

5 § Tillstånd krävs inte för användning av ordningsvakter vid allmänna sammankomster som avses i 2 kap. 1 § ordningslagen (1993:1617) eller offentliga tillställningar som avses i 2 kap. 3 § ordningslagen, om villkor om sådan användning redan föreskrivits med anledning av ett beslut som har meddelats enligt ordningslagen.

Tillstånd krävs inte heller för lokaler eller utrymmen där alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat serveras till allmänheten med tillstånd enligt 8 kap. 2 § alkohollagen (2010:1622).

Tillstånd krävs inte heller för Polismyndighetens användning av ordningsvakter i myndighetens egen verksamhet.

En sådan ändring minskar också behovet av ett nytt fjärde stycke i 8 kap. 18 § alkohollagen.

Om det föreslagna tillståndskravet för vissa serveringstillståndshavare beror på att Polismyndigheten för sin tillsynsverksamhet har behov av att veta alla platser där ordningsvakter avses tjänstgöra föreslår Länsstyrelsen att tillståndskravet i dessa fall istället ersätts med en skyldighet att anmäla till Polismyndigheten att serveringsstället har för avsikt att hyra in ordningsvakt.

8.9.6 Identitetskontroll

Länsstyrelsen invänder inte mot utredningens förslag att ordningsvakter ska ges en möjlighet att kroppsvisitera för att fastställa identitet, men anser att befogenheten att genomföra en sådan visitation bör vara förknippad med ett krav på beslut från Polismyndigheten.

Att visitera en person för att fastställa dennes identitet är en integritetskränkande åtgärd som kräver en korrekt avvägning mellan å ena sidan intresset av den personliga integriteten och å andra sidan behovet av en visitation. Det är en avvägning som bör göras av Polismyndigheten.

I utredningen har man angett att ordningsvakter redan har rätt att kroppsvisitera och att kroppsvisitation för att utföra identitetskontroll därför inte innebär någon påtaglig utvidgning av ordningsvakters befogenheter. Den befintliga befogenhet som utredningen jämför med avser dock kroppsvisitation i den utsträckning som är nödvändig av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål ska kunna tas om hand. I sådana fall föreligger en direkt fara i dröjsmål vilket inte är fallet när det gäller en kroppsvisitation för att utföra identitetskontroll, vilket Länsstyrelsen avser är en avgörande skillnad.

Länsstyrelsen anser att det finns en risk att befogenheten som den är utformad i utredningens förslag kan komma att missbrukas. Vidare kan rättssäkerheten vid senare lagföring eventuellt komma att påverkas.

Många av de nya befogenheter ordningsvakter får genom förslagen i utredningen är beroende av beslut från Polismyndigheten, till exempel förverkande av alkohol[3] och transport av omhändertagna personer[4]. Länsstyrelsen föreslår att motsvarande även ska gälla kroppsvisitation för kontroll av identitet.

Situationer där en ordningsvakt med laga stöd gripit eller annars omhändertagit eller avlägsnat någon och där det kan finnas behov av att fastställa personens identitet kräver ändå i regel en kontakt med Polismyndigheten, exempelvis för att överlämna personen eller för beslut om transport. Att inhämta ett godkännande för visitationen bör därför inte bli nämnvärt betungande för vare sig Polismyndigheten eller ordningsvakten.

Förslag på alternativ lydelse 29 § tredje stycket polislagen:

Bestämmelserna i 10 a och 13 §§ gäller också en ordningsvakt. Har en ordningsvakt omhändertagit någon, gäller dock att den omhändertagne skyndsamt ska överlämnas till närmaste polisman. Om det är lämpligt med hänsyn till den omhändertagne och omständigheterna i övrigt, får Polismyndigheten i stället överlämna till en ordningsvakt att transportera den omhändertagne till en plats som Polismyndigheten anger. Om det är lämpligt med hänsyn till den omhändertagne och omständigheterna i övrigt, får Polismyndigheten överlämna till en ordningsvakt att genomföra en visitation enligt 19 § första stycket 2.

---

[3] Förslaget till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.
[4] Förslagen till lag om ändring i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. och i polislagen (1984:387).

9.1 Tystnadsplikt för ordningsvakter

Av 15 § i förslaget till ny lag om ordningsvakter framgår att en ordningsvakt inte obehörigen får röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta *”för att utreda och lagföra brott”*. Formuleringen riskerar att bli missvisande då den kan tolkas som att ordningsvakter har som uppgift att utreda eller lagföra brott.

Förslag på alternativ lydelse 15 § första stycket lag om ordningsvakter:

”En ordningsvakt får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta om en enskilds personliga förhållanden eller förhållanden av betydelse för rikets säkerhet eller om utredning och lagföring av brott.”

10.15.4-5 Yttrande från Polismyndigheten i samband med godkännandeprövning och Fristen för länsstyrelsens godkännandeprövning

Tvåveckorskravet på handläggningen av ansökan om godkännande för anställning hos auktoriserat bevakningsföretag har aldrig varit realistiskt, eftersom ärendena inkluderat ett remissförfarande till en annan myndighet (Säkerhetspolisen) som i vissa fall även behövt förankra sitt svar med en tredje myndighet (Registerkontrolldelegationen hos Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden). Länsstyrelsen ställer sig därför positiv till att tvåveckorskravet ersätts med ett skyndsamhetskrav. Denna förändring och förslaget att skicka remiss till Polismyndigheten istället för till Säkerhetspolisen kommer inte nämnvärt påverka tidsåtgången på *Länsstyrelsens del* av handläggningen. Eventuell påverkan på handläggningstiderna som förändringarna kan ge upphov till kommer att vara avhängig Polismyndighetens svarstider. Ärendena är mycket tidskänsliga både för bevakningsföretagen, deras kunder och den personal företagen vill anlita. Länsstyrelsen befarar att förändringen av remissinstans i kombination med ett avskaffande av tvåveckorskravet kan komma att leda till ökade handläggningstider. Det är därför av yttersta vikt att Polismyndigheten upprättar tydliga rutiner för remisshanteringen som säkerställer en effektiv och skyndsam handläggning av ärendena.

10.15.7 Tillsyn och kontroll av anställda vid auktoriserade bevakningsföretag

Enligt nuvarande lagstiftning ska det finnas en löpande registerkontroll hos Säkerhetspolisen rörande personer som är godkända för anställning hos auktoriserat bevakningsföretag. Utöver uppgifter som finns i misstanke- eller belastningsregister så får uppgifter hämtas som behandlas hos Säkerhetspolisen med stöd av lagen om polisens behandling av personuppgifter inom

brottsdatalagens område eller lagen om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter.[5]

Utifrån utredningens förslag kommer det inte längre ske någon löpande kontroll av uppgifter som kan föranleda en omprövning av en persons godkännande för anställning hos auktoriserat bevakningsföretag, utöver det som framgår av misstanke- respektive belastningsregister. Länsstyrelsen vill tydligt påtala att detta ökar risken för att olämpliga personer kan vara verksamma i bevakningsföretag utan att detta upptäcks.

Länsstyrelsen skulle föredra om Polismyndigheten kunde ha en löpande kontroll av uppgifter om personer som är godkända för anställning hos auktoriserat bevakningsföretag som behandlas med stöd av lagen om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område. I utredningen framgår dock att det saknas möjlighet att ha en sådan kontinuerlig bevakning hos Polismyndigheten.

En löpande kontroll kanske *till viss del* kan ersättas av en anmälningsskyldighet från Polismyndighetens sida om de får vetskap om att en person som verkar vara olämplig är anställd hos ett auktoriserat bevakningsföretag. En sådan anmälningsskyldighet borde kunna införas i Polismyndighetens föreskrifter om bevakningsföretag. Det finns till exempel en skyldighet för Polismyndigheten att vidarebefordra uppgifter till Länsstyrelsen om att ett bevaknings- eller utbildningsföretag bedrivit bevakning eller föreskriven utbildning på ett felaktigt eller försumligt sätt.[6] Polismyndigheten i sin helhet behöver dock informeras tydligt om en sådan skyldighet, eftersom detaljregleringar i föreskrifterna riskerar att inte uppmärksammas i alla delar av organisationen.

11.4.6 Krav för godkännande av personal hos auktoriserade bevakningsföretag

Enligt förslag ska länsstyrelserna överta ansvaret för löpande kontroller i misstanke- och belastningsregister för samtliga personer som är godkända för anställning hos auktoriserat bevakningsföretag. För Länsstyrelsen i Stockholms läns del så innebär det löpande kontroller av ca 15 000 personer i två separata register. Precis som utredningen tar upp så kommer det dels medföra kostnader för de sju berörda länsstyrelserna för att utveckla ett gemensamt system för att automatisera dessa kontroller i någon mån, och förslaget kommer dessutom att öka de sju länsstyrelsernas personalkostnader för tillsyn över personal hos auktoriserade bevakningsföretag. Länsstyrelsen vill understryka behovet av ökade resurser till de sju berörda länsstyrelserna med anledning av utredningens förslag.

---

[5] 10 § förordning (1989:149) om bevakningsföretag m.m. och 3 kap. 14 § säkerhetsskyddslag (2018:585).

[6] 5 kap. 5 § Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om bevakningsföretag och bevakningspersonal, PFS 2017:10 FAP 573-1.

Deltagande i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Åsa Ryding med jurist Susanna Forssblad som föredragande. I den slutliga handläggningen har även t.f. förvaltningsdirektör Helena Remnerud medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.